

Småstykke

Billeder af historie 3

AF SEBASTIAN OLDEN-JØRGENSEN

Historie handler om tid, og historie handler om sandhed – eller om vort bedste bud på en sådan. Men forholdet mellem tid og sandhed er ambivalent. På den ene side sletter tiden alle spor, også sandhedens, fordi mennesker glemmer, og vidner dør. På den anden side hindrer alt fra rå politisk magt til forståelige personlige hensyn sandheden i at komme for en dag. Men med tiden kan meget alligevel siges eller ses på en anden måde - hvis det ikke er glemt!

Arkivlovgivningen med sine lange klausuleringer er et moderne udtryk for dette paradoks, men temaet som sådan er lige så gammelt som vores civilisation. I en tradition, der går tilbage til antikken (Lukian af Samosata), anså man sandfærdig historieskrivning om begivenheder i samtiden eller den nære fortid som grundlæggende umulig, fordi politiske, sociale og økonomiske interesser konsekvent trækker i retning af fortielse, smiger og lodret løgn. Med tiden svinder disse interessers magt dog, og sandheden kan siges frit. I dette perspektiv er tiden ikke en trussel, men selve betingelsen for den rene og skære sandhed, den *nøgne sandhed*. Konsekvensen er selvfølgelig, at sandhedskærlig samtidshistorie per definition hører hjemme i skrivebordsskuffen, hvor den skal lagre, til den omsider kan udgives – et for moderne historikere uvant og skræmmende perspektiv!

Et billedligt og poetisk udtryk for dette tema finder man i renæssancens og barokkens såkaldte emblemer som f.eks. dette elegant komponerede nederlandske stik fra ca. 1600 af Jan Collaert (II) efter forlæg af Jan van der Straet (Johannes Stradanus). Overskriften lyder i oversættelse: „Sandheden [er] tidens datter“, og nedenunder ses billedet af Fader Tid med vinger og timeglas på issen, der løfter den triumferende nøgne Sandhed op mod solen, der stråler som en glorie om hendes hoved. Forneden vrider den dømmende Misundelse med slangehår sig magtesløs i støvet, mens hun bogstaveligt talt æder sig selv op indefra (hun gnaver på sit hjerte), sådan som verset i bunden forklarer (se modstående side).

Fig. 1: Kobberstik ca. 1600 af Jan Collaert (II) (ca. 1561-ca. 1620) efter forlæg af Jan van der Straet (1523-1605), trykt af Philips Galle (1537-1612) i Antwerpen. Foto: Rijksmuseum, Amsterdam. Verset forneden lyder i oversættelse:

Længe lå hun skjult i de dunkleste skygger,
 efter hun havde gemt sig i en meget dyb brønd,
 men selv om Misundelsen stritter imod,
 dukker den nøgne SANDHED, født af Tiden, frem i lyset.